

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Tel. (030) 10163
Postgiro 58. Abonnementsprijs f 5,50 per jaar. Buitenland f 7,- per jaar, voor
België f 6,-. Losse nummers f 0,30. Verschijnt wekelijks.

NEGER IN AMERIKA

De wanhoop van de Amerikaanse neger is waarschijnlijk nooit pijnlijker uitgesproken dan in het volgende gedicht van een negervrouw, die een kind verwacht. Het is geschreven door Georgia Johnson in de vertaling van Eekhout. De moeder spreekt tot haar ongeboren kind.

„Ach, klop niet aan mijn deur, mijn kind,
Om het beschermend bloed te verlaten.
Je weet niet, hoe mensen zijn, mijn kind,
hoe hels ze elkander haten.
De aarde, ze smaakt zo bitter, mijn kind,
Hoe zou je op de aarde nog hopen.
Wacht, wacht tot wij in de hemel zijn, kind.
dan gaan alle deuren open.
En klop niet aan mijn hart, Oh kind,
Het doet me nameloos lijden
Ik houd me doof,
ik houd me blind,
Maar hierboven zal God je bevrijden
De mensen van deze wereld, mijn kind,
ze beduiden smart en gevaren.
Wees stil, wees stil,
Oh, kind, mijn kind,
ik wil, ik mag je niet baren.

In een zekere zin voelt de Amerikaanse neger nog op dezelfde manier als toen dit gedicht geschreven werd, twintig jaar geleden. Maar er is ook iets, dat fundamenteel veranderd is.
De doofheid van de wanhoop heeft plaatsgemaakt voor een vastberadenheid om niet ten onder te gaan. Zelfs als het gevecht voor vrijheid en gelijkheid soms hopeloos lijkt. Het kardinale feit is, dat de beweging voor gelijkheid van de neger een sociaal-revolu-

tionnaire toon heeft deze dagen. Het is niet meer het zachte hulpgezing van de spirituals van de negerkerken.

Neen, nu klinkt de kreet „Freedom now!”, vrijheid nu. Nu is de psalm „We shall overcome”, we zullen het lot overkomen.

Hun demonstraties zijn niet alleen pleidooien voor gelijkheid en mensenrecht, maar het zijn de economische eisen van, wat in werkelijkheid de proletarische klasse van dit land is. Een men behoeft geen Marxist te zijn, om te zien, dat de groei van 'n strijdvaardige negerbeweging hand in hand gaat met de economische eisen van deze bevolkingsgroep. De neger is traditioneel de arbeider geweest van het hardste werk, van de vuilste baantjes, en bij iedere economische depressie is de neger de eerste, die uit de ongeschoolde betrekkingen ontslagen werd. Deze economische factor die over het algemeen nog steeds van toepassing is, heeft verdere kracht

personalia

MATTHEW IES SPETTER. Leader van de Riverdale Yonkers Ethical Society. Lid van het hoofdbestuur van de American Ethical Union. Redacteur van het officiële orgaan van de Ethical Union: „The Ethical Outlook”. Vice-voorzitter van de afdeling der Ethica aan het humanistisch gymnasium in Riverdale, N.Y., alsmede directeur van de Riverdale kliniek voor geestelijke volksgezondheid. Vóór zijn emigratie naar de V.S. in 1951 was Dr. Spetter werkzaam als redacteur buitenland van „Vrij Nederland”, redacteur buitenland van „Het Vrije Volk” en als plaatsvervangend hoofdredacteur van de Radio Nieuwsdienst. Hij was lid van de afdeling Velsen van het Humanistisch Verbond.

een lezing voor de vara-microfoon van zondag 6 september 1964

Rede en Religie in het Humanisme

In deze uitgave is er naar gestreefd de verschillende opvattingen die zich binnen het humanisme over deze onderwerpen voordoen, tot hun recht te laten komen.

Formaat 15x23 cm. - Omvang ca. 250 pag.s

Prijs f 9.90

U kunt dit bestellen door overschrijving op giro 30.49.60, t.n.v.

Centraal bureau Humanistisch Verbond
OUDEGRACHT 152 - UTRECHT

toegevoegd aan de negerbeweging. Want dit land, dit Amerika is de eerste technologische beschaving in de geschiedenis van de wereld. Het is ook steeds meer een stadskultuur. Dat betekent, dat er voortdurend meer specialisten nodig zijn in de onpersoonlijke economie van de grote stad. De Metropolis. Automatisering van de productie, hier automation genoemd, verhoogt nog de vraag naar gespecialiseerde werkkrachten en vermindert de mogelijkheden van de ongeschoolde arbeider om zijn brood te verdienen. Dit is een diep menselijk drama. In de volgende tien jaar zullen er in Amerika ongeveer zes miljoen jonge mensen zijn, die geen enkel uitgebreid onderwijs hebben ontvangen en voor wie er daarom nog nooit een eerste baan is geweest. Er is eenvoudig geen vraag voor hen. Voeg daaraan toe, dat vele arbeiders in de continue-bedrijven, zoals de auto-industrie en de constructie-industrie bij honderdduizenden ontslagen zijn zonder hoop om nieuw werk te vinden en ge ziet het totale beeld der neger-klasse-kwestie. Want van die miljoenen jongeren en van die miljoenen ongeschoolden die geen werk hebben, is natuurlijk de meerderheid neger.

Het kan historisch niet anders. Maar geschiedenis is geen abstractie, het is in feite het menselijk pleidooi tegen de eeuwen, het menselijk pleidooi van bloed, zweet en tranen. En de democratie is nog altijd de beste methode om dat pleidooi tegemoet te treden. Nu is de Amerikaanse economie en ook de Amerikaanse beschaving als zodanig, een fluctueel geheel, men staat niet stil, er wordt voortdurend van allerlei geprobeerd. Maar, een conservatieve berekening is, dat zo ongeveer 50 miljoen Amerikanen minder dan 2.000 dollar per jaar verdienen. En in dit land betekent dat armoede. Geen wonder dan, dat president Johnson's „War against poverty”, „oorlog tegen armoede”, vooral een belofte

inhoud voor de neger. Maar het programma zal moeten beginnen met scholing en herscholing. Met huizenbouw, om de vreselijke achterbuurten teniet te doen. En met een massief programma van directe financiële steun, die althans dit deel der bevolking een minimale koopkracht zal geven. Als men bedenkt, dat Amerika bijna 20 miljoen aan het Marshall-plan heeft besteed en het succes van het Marshall-plan, dan kan men zich indenken, dat zeer velen hier nu vragen om een binnenlands Marshall-plan, voor hetzelfde soort grote bedrag. Geen enkele gemeente, geen enkele provincie en geen enkele staat, kan dit grootse werk alleen doen. Maar er is meer. Er zijn diepe psychologische kwesties aan de orde. Er zijn diepe morele problemen mee gemoeid. Het is fout om te denken, dat de neger gehaat wordt, zelfs in het Zuiden van Amerika. Men kan niet eens van ambivalentie spreken. Het zogenaamde neger-probleem is in feite het probleem van de menselijke vervreemding.

De neger kwam hier als een slaaf, als een stuk handel. Diep in onze cultuur is die neiging aanwezig, om de ander niet te herkennen als medemens. Maar hem slechts te zien als een voorwerp als het ware. Deze vervreemding heeft historische redenen. In de Middeleeuwen was er een centraliteit van de godsídee. Alle maatschappelijke leven stond in het teken van deze beschermende totaliteit. Daarin vond het economische systeem van de Middeleeuwen zijn uitdrukking. Het nam eeuwen om door de psychologie van de ons nu vreemde ethiek van het feudalisme heen te breken. Maar in deze zelfde periode, waarin de natuurlijke rechten van de mens voor het eerst uitgesproken werden, „We hold this truth, to be self-evident”.

Een geweldige humanistische stap voorwaarts. In diezelfde periode tegen het einde der achttiende eeuw, bloeide het koloniale kapitalisme, dat nu eindelijk aan het afsterven is en zoals we weten, dat is geen eenvoudige zaak.

De neger werd het slachtoffer par excellence. Zijn slavernij, het symbool van de menselijke vervreemding. Fundamenteel hebben we dus met een morele kwestie te doen, schuldgevoel en bewondering, afkeer, en liefde, zij spelen allen een rol. Ik ken de negerbevolking van New York van dichtbij en wat hun aangedaan wordt is niet in de eerste plaats politiek. Het is een menselijke vernedering. Het is een accentuering van het

Men zoekt rustoorden voor zichzelf: woonsteden op het land, aan de kust, in de bergen, en ook gijzelf zijt maar al te zeer gewoon dergelijke dingen te begeren. Doch dit is in de hoogste mate onnozel, daar ge u toch, wanneer ge maar wilt, in uzelf terugtrekken kunt. Nergens kan de mens zich rustiger en ongestoorder terugtrekken dan in zijn eigen ziel, vooral wanneer hij zulke gedachten koestert dat hij bij de overweging ervan onmiddellijk volkomen op zijn gemak is.

Marcus Aurelius,
Romeins Keizer en wijsgeer
(121—180)

Literatuur verkrijgbaar bij het Humanistisch Verbond.

Humanisme en Sociale Gerechtigheid f 1,25

Het Rassenprobleem f 0,25

Het Rassenprobleem in de Ver. Staten f 0,65

U kunt deze bestellen door overschrijving op giro 30.49.60 t.n.v. Humanistisch Verbond, Oudegracht 152, Utrecht.

anderszijn, van het minderzijn, die alleen maar door een functioneel humanistische levenshouding te veranderen is.

Een negermoeeder, die ziet dat haar kind van de leeftijd van 5 jaar aan, psychisch verwrongen wordt, een negertoneelspeler, een leraar, een dokter, die weet, dat wat ook: zijn talenten zijn, zijn strijd om een opbouwende rol in de gemeenschap te spelen twee maal zo moeilijk zal zijn, deze mensen hebben reeds van het begin van hun bestaan, van het begin van hun economische medewerking te kampen met de moeilijkheden, die zich later meer en meer zullen herhalen. De socioloog Toenius maakte het verschil tussen wat hij „gesellschaft” en „gemeinschaft” noemde, dus beschaving en gemeenschap. Het is duidelijk dat de stadscultuur van dit grootste land steeds minder gemeenschap biedt en het is daarom van zulk belang dat de Amerikaanse humanistische beweging de weinige gepubliceerde taken verricht, waardoor negers en blanke kinderen een morele, gelukkige gemeenschap van menselijke warmte en respect kunnen vinden. Een speciale school voor neger- en witte kinderen wordt deze zomer in 1964 door de Humanistische beweging in het Zuiden in Alabama gehouden. Dit alles vind ik een uitdrukking, die ik ook terugvind in de studentenbeweging. Er zijn steeds meer demonstraties, waarin neger- en witte studenten samenstaan, samen werken, en samen vaak gearresteerd worden, samen lijden voor waar ze in geloven, namelijk een betere beschaving, een meer directe democratie. Er is de hoop gebaseerd op hard werk, dat dit volk binnen niet al te lange tijd inderdaad totale vrijheid zal kennen voor iedereen. De taak is geweldig. Ze is voor alles een taak van de bevestiging van „Waar is dit leven voor”.

De neger is het geweten van Amerika. En steeds meer blanken weten dit. Dit was prachtig uitgedrukt door Claude MacKay in een gedicht, dat ook vertaald werd door Eekhout.

De titel van het gedicht is: Gij blanke denkt.

„Gij meent, de duivel in hem is getemd,

Gij meent, nooit zal die bruine, donkere hand
een wapen grijpen
in krankzinnige wraak,

en tien van ons vermorzelen,

tien van ons.

Voor iedere Gamszoon diep gerecht

Gij meent, maar neen, aanhoort mij,
verbrand.

Elke moord door u volvoerd

Zal tot de helser daad mij brengen,

Eenmaal, mij, de zwarte zoon der wijde
zwarte wereld, Afrika,

Waar zwarte daden rijpen.

Ik, maar neen, hij die mij naar het nu
ontwaken deed,

Hij sprak: Gij worde een recht helle vlam

Op deze in nacht en nood gedoemde ster

Mijn zwarte kinderen, tussen blanken
plaats ik u.

Aanvaardt en openbaart u hen,

weest hen ten licht, een kleine zuivere lamp,

die redden zal, eer deze aarde wegstort in
het niets.

Ga nu, mijn zwarte kinderen, ga.”

M. I. SPETTER

Meldt U aan als

DONATEUR

voor het

**Centrum
voor
Humanistische
Vorming**

Bijdrage f 3,75 per kalenderjaar
Gironummer 60.84.68, ten name van
Centrum voor Humanistische Vorming
Secretariaat: Oudegracht 152, Utrecht

Bij bovengenoemd Centrum is verschenen de
documentatie „Humanistisch Vormings-
onderwijs”
Prijs f 0.50

lezingen voor de radio

zo. 13 sept. VARA 9.45 uur: Mevr. G. W. G. Rudelsheim-Hamer: „Wij zitten er
maar mee”.

zo. 20 sept. VARA 9.45 uur: H. Bongers: „Het proza van de Burger-edelman”.

zo. 27 sept. VARA 9.45 uur: A. Kruithof: „Menswaardig leven”.

zo. 4 okt. VARA 9.45 uur: G. Stuijveling: „Uit humanistisch oogpunt”.

VERLEDEN

Toen ik iets meer dan vijf jaar oud was ben ik begonnen de krant te lezen, een gewoonte die ik daarna niet heb kunnen afleren. Ik las toen nog geen hoofdartikelen, maar ik herinner mij levendig dat er bijna dagelijks iets met de bakkersnachtarbeid aan de hand was. Duidelijk staat mij ook een advertentie voor de geest voor Donkers hoeden en petten, waarbij een bolhoed was afgebeeld. Ook zie ik nog een besnord heer voor me die vermanend uitriep: „Draagt geen breukband!” En in dezelfde advertentie stond: „Ik zend het U gratis”. Maar wat die man ons gratis zou zenden heb ik nooit geweten. Ik las trouwens onbekommerd vele dingen waarvan ik niets begreep. Dat komt tegenwoordig ook nog wel voor, maar nu hindert mij dat. Vroeger niet. Toen kon ik voor mijn plezier duistere woordcombinaties vele malen overlezen, zoals „cliché Schnabel” en „Gebrs. Gerzon”. Het was eigenlijk een ontnuchtering toen ik vernam dat gebrs. een woord dat ik uitsprak als gebbers, niet anders dan gebroeders betekende. Gebroeders was ook wel een mooi gek woord omdat het aan broeden deed denken en toch maar gewoon broers betekende, maar de prikkelende geheimzinnigheid van gebbers was toch verloren gegaan.

Bijzonder boeiend was ook, dat het dagblad, waarop mijn ouders waren geabonneerd zijn abonnees gratis verzekerde. Ik heb enkele jaren met het verzekeringsbegrip geworsteld. Wij waren in een brandverzekering. Betekende dat, dat er mensen waren die je verzekeren konden dat er nooit brand kwam? Of konden zij juist verzekeren, dat er wel brand kwam? En zo ja, wat zouden die mensen dan doen? Blussen?

De krant verzekerde tegen ongevallen. Er stond, dat zij een zeker bedrag zouden uitbetalen bij verlies van „hand, voet of oog”. Dat begreep ik. In zo’n geval zou men een kleinigheid wel kunnen gebruiken. Het ging trouwens niet om een klein bedrag, maar om, naar ik meen, driehonderd gulden, een geweldige som dus. Het verlies van hand, voet of oog kon mij lang bezighouden. Voor mijn kinderlijk geestesooch doemden beelden op, die ik later surrealistisch zou horen noemen. Ik stelde mij een man voor zonder hand, voet en oog, want in mijn verbeelding zag ik altijd iemand die door de drie euvelen tegelijk was bezocht. Het was een griezelig man, maar anderzijds toch ook een boffer, want hij zou driemaal driehonderd of negenhonderd gulden ontvangen, zoals ik kon uitrekenen, want ook in het rekenen was ik al jong bedreven. Het kwam mij voor, dat ons gezin er wél bij zou varen, als mijn vader maar eens een hand, voet of oog verloor.

Ik heb dan wel eens geëxperimenteerd, wat men het beste zou kunnen missen. Een voet leek mij wel onmisbaar. Een hand kwam ook vaak te pas. Maar als ik één oog dichtkneep kon ik met het andere nog alles zien. Zo hield de journalistiek mij reeds vroeg bezig.

Het zou heel plezierig zijn, als ik uit mijn uitvoerige lectuur van vóór de eerste wereld-

oorlog enig idee kon krijgen van het maatschappelijke leven in die tijd. Daar is echter geen sprake van. Het blijkt, dat ik de verkeerde dingen heb onthouden. Mijn geheugen onthoudt mij een helder beeld van de ongetwijfeld boeiende aspecten van dit tijdsgewricht. Het heeft nu al meer dan een halve eeuw gegevens vastgehouden omtrent Donkers hoeden en petten, cliché Schnabel, de bakkersnachtarbeid en iets vaags omtrent breukbanden. Slechts één korte herinnering gunt mij een blik op de tijd. In een geïllustreerd wekelijks bijblad kwam een grote plaats voor, waarop men een heer met strooien hoed op straat zag liggen. Hij was omringd door andere heren en dames met brede hoeden en lange rokken. Volgens het onderschrift was de liggende figuur te Parijs door de warmte bevangen.

Ik heb dit schokkende tafereel aanschouwd, toen ik op een zaterdagmiddag in ons achtertuinje het bijblad, dat de pretentieuze naam van De Globe droeg, zat door te lezen.

Het was inderdaad zeer warm, ook in het achterhuisje. Terwijl ik enerzijds niet geloofde, dat iemand zomaar door de warmte op straat kon vallen, had ik anderzijds wel zoveel vertrouwen in het drukwerk, dat ik het een angstig idee vond, dat ook ik midden op de straat zou komen te liggen, als de zomer aanhield. Ik vond het eng, dat wagens en misschien zelfs trams dan zomaar over je heen zouden rijden.

Het is mij gebleken, dat ook in mijn latere leven mijn geheugen belangwekkende en nuttige zaken heeft laten wegzinken, terwijl het mij belastte met een groot aantal nutteloze en vaak triviale herinneringen. Wat heeft het voor mijn welzijn kunnen betekenen, dat ik nu nog weet, dat omstreeks 1910 op de Nieuwe Binnenweg te Rotterdam een huis verbouwd werd, waarom een schutting was geplaatst. Dat mijn zusje op een christelijke naaischool ging en tegelijkertijd in een atheïstisch-anarchistisch kinderkoortje zong kan een pikante bijzonderheid zijn, maar waarom moet ik een fotografisch helder beeld meedragen van het podium in de haveloze zaal, waar laatstgenoemd koortje een lied zong, waarin voorkwam: „Daal, blanke veder, op d’aarde neder”. Moet men daarvoor anarchistische kinderkoren stichten?

Enfin, zo is het doorgegaan. De, wat de heer Zweig noemde, sterre-uren der mensheid die ik beleefd moet hebben, zijn mij dikwijls geruisloos ontzonken, maar het drinken van een glas grenadine in Linschoten nu vijftien jaar geleden, zal ik nooit vergeten.

H. H.

Geef ieder ander menselijk wezen elk recht dat ge voor uzelf opeist.

Robert Greene Ingersoll
(1833—1899)